

A BESZÉDFOGYATÉKOSOK DIAGNOSZTIKÁJA

CSABAY KATALIN

Ki a beszéd fogyatékos gyermek/tanuló a sajátos nevelési igényűek Irányelvei (2/2005) szerint.

A *beszéd fogyatékos/súlyos, akadályozott beszédfejlődésű* gyermek szenzoros, motoros vagy szenzomotoros problémája (megkésett beszédfejlődés, centrális dyslalia, súlyos orrhangzóság), illetve a beszédhibájához csatlakozó tanulási és/vagy magartási zavara miatt eltérően fejlődik.

Mindez az anyanyelvi fejlettség alacsony szintjében, a beszéd szervek gyengeségében, a beszédhangok tiszta ejtésének hiányában, a szegényes szókincsben, a beszédmozgásokról szerzett emlékképek felhasználásának hiányában, a grammatikai fejlettségben, az utánzó képesség gyengeségében nyilvánul meg.

A beszéd fogyatékoság nem egyenlő a beszédhibával.

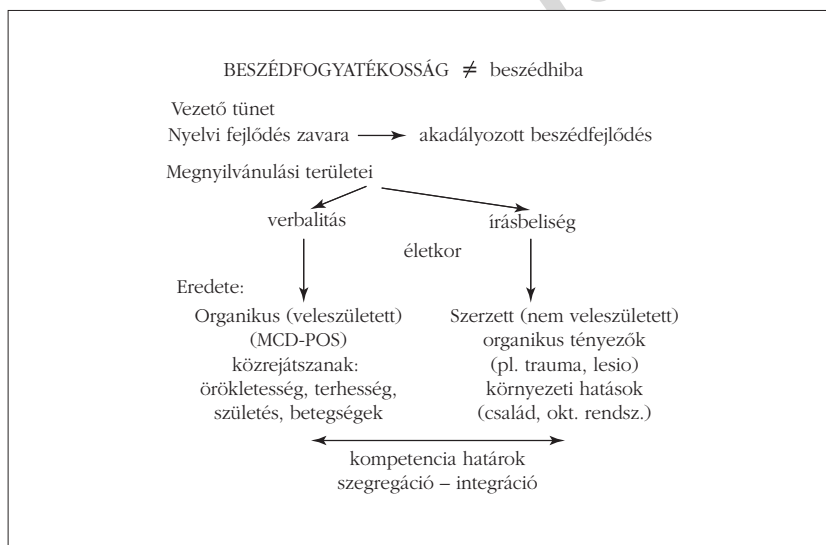
Mindig a vezető tünet alapján határozzuk meg – feltételezve az ép intellektust – az akadályozott beszédfejlődést, azaz a nyelvi fejlődés zavarát.

Megnyilvánulási területei az életkor függvényében először a verbalitás, majd az írásbeliség problémakörében jelentkeznek.

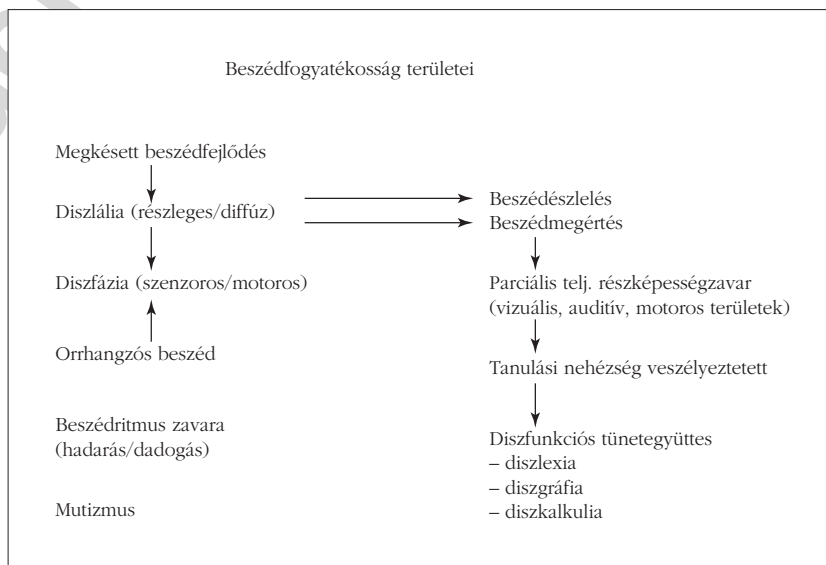
A *beszéd fogyatékos tanuló* az, akinél veleszületett, vagy szerzett idegrendszeri működési zavarok és a környezeti hatások következtében jelentős mértékű a beszédbeli akadályozottság. Ennek következtében átmeneti, illetve tartós zavarok lépnek fel a nyelvi, kommunikációs és tanulási képességekben, a szociális kapcsolatok kialakításában.

Amennyiben a kisiskoláskor kezdetére is tartósan fennállnak a problémák, akkor a tanuló továbbra is gyógypedagógiai ellátásra szorul. Beszéd fogyatékoság csoportosítása iskoláskorban:

Megkésett beszédfejlődés, diszfázia, diszlalia, orrhangzós beszéd, beszédritmus zavara (dadogás, súlyos hadarás), diszfó-

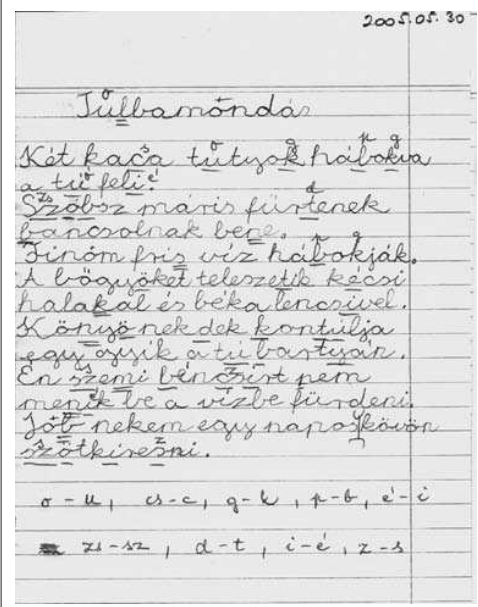

1. ábra

2. ábra

Részképességzavarok a nyelvi fejlődés szempontjából	
Percepció	Produkcó
Érzékelés észlelés	Nyelvi fejlődés, parciális teljesítményzavarok (szóbeli és írott nyelv)
Vizuális észlelés	térbeli tájékozódás zavara, vizuális szerialitás zavara
Auditív észlelés	Auditív észlelés zavarai: hallási differenciálás és auditív szerialitás zavara
Motoros taktilis	Szerialitási zavarok: auditív-motoros zavar, vizuomotoros koordináció, grafomotoros éretlenség

4. osztályos leány, 10–11 éves. Dg.: motoros diszfázia szenzoros érinthezesség → diszlexia – diszgráfia.

Hanghibák (paralális képzés):

- b-p
- d-t
- g-k
- sz-s
- z-s
- c-cs
- zs-z
- o-u
- é-i

Mozaik (SOqN)

További képek a 16. oldalon található

BESZÉDFOGYATÉKOSSÁG FELTÁRÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI (DIAGNOSZTIKA)

- Személyi adatok, panasz felvétele, a vizsgálat célja, pedagógiai megfigyelés;
- Anamnesztikus adatok (terhesség, családi adatok, szülés, csecsemőkori fejlődés, pszichomotoros fejlődés, betegségek);
- Beszédvizsgálatok (motiváltság, artikuláció vizsgálat, GMP diagnosztika, szókincsvizsgálatok, PPL, verbális emlékezet, általános tájékozottság, hallási figyelem stb.);
- Részképességek vizsgálata, percepció folyamatok: vizuális észlelés zavara (színes Raven!), lateralitás, vizuomotoros koordináció, hallási észlelés zavara, mozgáskoordináció, ritmus-szerialitás (auditív-motoros, vizuo-motoros);
- Kognitív funkciók, emberábrázolás, rajz, figyelem, emlékezet, intelligencia-vizsgálatok (korcsoport függően) szenzoros integrációs tesztek, VQ, PQ, non-verbális intelligencia vizsgálatok előnyben részesítése;
- Pedagógiai vizsgálatok: olvasás (mese), írás, matematikai készségek vizsgálata; Összefoglalás, javaslat: kiegészítő szakorvosi vizsgálatok, terápiás javaslat, tanácsadás, törvényességi javaslat, intézmény kijelölés (szegregáltan v. integráltan?), finanszírozás.

A logopédiai szűrések, vizsgálatok bővebb kifejtése megtalálható a Logopédia (SuliNova, OM-2004) kiadványban.

nia, disartria, mutizmus, súlyos beszédészlelési és megértési zavar (1. ábra).

Mindezek ismeretében az alábbi kérdéseket szükséges tisztáznunk:

Kompetencia határok megállapítását, amikből egyenesen adódik, hogy szegregáljunk-e vagy integráljuk a beszéd fogyatékos sajátos nevelési igényűt?

Kérdés: ki vizsgáljon? Kit vizsgáljon? Hová helyezzük; integráljuk-e vagy szegregáljuk?

A beszéd fogyatékos diagnosztizálása a Beszédvizsgáló Országos Szakértői Bizottság hatáskörébe tartozik. (Többnyire ezeknek a gyermekeknek/tanulóknak szegregált nevelési-oktatási formát javasolunk.)

A pszichés fejlődés zavara esetében a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői Bizottságok illetékesek a diagnosztizálásra és intézményes javaslatételre.

A lassúbb ütemű fejlődés esetében (pl. tanulási nehézség, magatartási problémák)

a Nevelési Tanácsadók kompetenciájába tartoznak.

Sajátos nevelési igényű (Kit? Ki? Hová?)

– Fogyatékos (nyelvi fejlődésben akadályozott)

– Zavar (részképesség z. + írásbeliség z.)

– Nehézség (lassúbb ütemű fejlődés) (2. ábra).

A beszéd fogyatékos megnyilvánulási területei mindenkor a megkésett beszédfejlődésre vezethetők vissza. Valamennyi nyelvi fejlődési zavar maga után vonja a beszédészlelés és beszéd megértés zavarát. Ugyanígy az írásbeliség területein is a rossz szövegértésben, fogalmazásban, tanulási nehézségekben, helyesírás, grammatikai nyelvhasználatban is tükröződnek. A beszéd fogyatékoson belül jelentkező rész-képesség zavarok az iskolába kerüléskor tanulási veszélyeztetettséget („diszlexia veszélyeztetettség”) vonnak maguk után.